

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-79.2-14>

УДК 821.161.2-14.09(092)

Маркова М.В.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ПІСЕННІ ТЕКСТИ ВІКТОРА ВИННИКА ЯК ЛІТЕРАТУРНЕ ЯВИЩЕ

Анотація. У пропонованій статті досліджено пісенні тексти відомого українського рокмузиканта і художника, фронтмена популярного гурту «МЕРІ» Віктора Винника, вміщені у збірці під назвою «90/60/90. Без імен» (2017). Визначено їх жанрову приналежність, проаналізовано характерні художньо-естетичні особливості на змістовому та формальному рівнях. Констатовано, що вірші Віктора Винника здебільшого створені у руслі панівних для сучасної пісенної української лірики тенденцій. Їх особливість полягає у гармонійному поєднанні жанрових ознак естрадно-популярних та рокових пісенних текстів. Поряд із тим, проаналізовані поезії виявляють доволі високий рівень обдарованості автора, що проявляється в оригінальній інтерпретації вже ustalених прийомів і засобів співаної лірики.

Ключові слова: Віктор Винник, жанр, пісенна лірика, співана поезія, стилістична фігура, троп.

Markova Maryana

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

VIKTOR VYNNYK'S SONG TEXTS AS A LITERARY PHENOMENON

Summary. The article explores song texts of the famous Ukrainian rock musician and artist, lead singer of the popular group «MERI» Viktor Vynnyk, contained in the book titled “90/60/90. Without names” (2017). Their genre affiliation is determined, characteristic artistic and aesthetic features are analyzed at the substantive and formal levels. It is stated that the main theme of the artist’s poetry is love in all its manifestations and their plot-compositional construction is predominantly based on the principle of the poetic parallelism. The focus of the poetry is directed on the figure of the lyrical hero, whose image varies depending on the subject of the text. Speaking of versification, the authoress of the article claims that in the texts written by Viktor Vynnyk anapests and amphibrachius are dominating, although iambic is also used periodically. Rhyming is mainly cross-cutting, with inaccurate rhyme, rarely the cross one. Very often Viktor Vynnyk’s poetical texts combine different ways of rhyming. Among the tropes a metaphor is at the forefront in the book, especially the embodiment, among the favorite stylistic figures of the author are the rhetorical questions. Practically in each poem different kinds of repetitions can be outlined, first of all an anaphora. The vocabulary of the texts is simple, spoken. As a means of diversification of his poetic language, the artist sometimes uses slang, jargon and foreign languages. It is concluded that Viktor Vynnyk’s poems are mostly created in line with the tendencies of the contemporary Ukrainian lyric songs. Their peculiarity is the harmonious combination of the genre features of the popular and rock songs. At the same time, the analyzed poetry reveals a rather high level of the author’s talent, which is noticeable in the original interpretation of already established techniques and means of the song lyrics. On the other hand, the proposed article does not elucidate all aspects of the problem. The poetic texts written by Viktor Vynnyk after the release of his last album in 2016 remained undiscovered in it. They can become the material for the further exploration in the outlined direction.

Keywords: Viktor Vynnyk, genre, singing poetry, song lyrics, stylistic figure, tropes.

Постановка проблеми. Пісенна лірика – це різновид художньої літератури, що утворюється внаслідок синтезу віршів і музики. У пісні вірш ніби повертається до свого древнього першопочатку, коли слово, мелодія і ритм були нероздільно поєднані. Як зазначають дослідники, у системі видів мистецтва співана поезія є найбільш відкритим для масового доступу реципієнтів типом творчої діяльності, а отже, потужним чинником суспільної свідомості [2, с. 1; 4, с. 54]. Про її вагомість для сучасної культури свідчить поміж іншим і той факт, що Нобелівська премія у галузі літератури 2017 року була присвоєна Бобу Ділану саме за його пісенні тексти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Різним аспектам теорії та практики пісенного дискурсу присвячені роботи таких науковців, як О. Гавриков, О. Дей, Ю. Доманський, О. Карапетян, В. Короті-Ковальська, Л. Копаниця, Т. Лук’янець, О. Малахова, В. Панченко, Ю. Плотницький, С. Свіридов, Л. Томенчук та інші. Проте багато питань, пов’язаних зі специфікою пісенних текстів як

жанру художньої словесності, все ще залишаються невирішеними. Так, для прикладу, в наукових розвідках літературознавців питання поділу пісень на жанри майже завжди спроектоване на фольклор і висвітлене аж надто узагальнено, порівняно з деталізованими роботами музикознавців (М. Каган, Т. Попова, А. Сохор, В. Цукерман), котрі серед наймасовіших сучасних жанрів співаної поезії виділяють естрадно-популярні, авторські, шансон-, реп- та рок-пісні, а також пісні до кінофільмів і мюзиклів.

А між тим саме жанр пісні є тим фактором, який визначає пріоритетні змістові та формальні ознаки її тексту. Як відомо, сюжет загалом не властивий для співаної поезії – пісенні вірші містять типізовані мотиви та образи зі стійким набором семантичних рис і ознак. Найбільшу частку сучасних пісень становлять твори, що ґрунтуються на передачі внутрішнього стану та почуттів ліричного героя, образна специфіка якого теж прямо залежить від обраного піснярем жанру. Наприклад, у рок- та авторських піснях ліричний герой схильний до рефлексії та глибокого усвідомлення власних вчинків, часто виступає етало-

ном моральності, тоді як в естрадно-популярних превалює вільний, сповнений юнацького максималізму персонаж, а для шансону характерний образ представника новітньої ділової аристократії, залежного від матеріальних благ, песимістично налаштованого, що перебуває в постійному пошуку себе та керується при цьому уявленнями 90-х рр. минулого століття. На формальному рівні пісенна лірика не обтяжена словесним різноманіттям. Для її текстів притаманне зубожіння лексики, рідковживаними є прикметники, прислівники, нечисленні порівняльні звороти. Систематичне використання типових антонімічних слів-сигналів: любов – ненависть, зустріч – розлука, день – ніч, осінь – зима, запитання – відповідь тощо, – засвідчує бажання авторів зменшити лексичний тиск на реципієнтів, звільнити їх від розмірковувань над текстом. Загалом, у кожному жанрі пісні, відповідно до усталеного кола мотивів та системи образів, превалює шар специфічних засобів словотвірних (неологізми), лексико-синонімічного (жаргонізми), контекстуально-синонімічного (епітет, метафора, порівняння), синтаксичного (тавтологія, анафора, епіфора) вираження мовлення [2, с. 10–12].

Мета статті. Метою пропонованої розвідки є літературознавчий аналіз пісенної лірики В. Винника – відомого українського рокмузиканта і художника, фронтмена популярного гурту «МЕРІ». Матеріалом дослідження послужили тексти, вміщені у збірці В. Винника під назвою «90/60/90. Без імен».

Виклад основного матеріалу. Сам музикант визначає свій стиль як «опті-рок» чи «рок-поп», тим самим вказуючи на поєднання у межах єдиної естетичної системи рис різних музичних напрямів, що підтверджується й особливостями його пісенних текстів. Так, як зазначають дослідники, для естрадно-популярної лірики притаманні такі художні ознаки, як проста рима, стала система образів, анафори, перенасичення віршованого тексту рефренами (зокрема, приспіваними), відсутність сюжету тощо. У ній превалює експресивна розмовна лексика, присутні жаргонізми і сленг, а іноді і засоби мовної агресії, іншомовні елементи, а універсальними комунікативними прийомами, незалежно від концептуального змісту, виступають традиційні тропи (епітети, повтори, метафори, гіперболи, персоніфікації, порівняння), емоційно-експресивні звороти, фразеологізми, сталі вирази та кліше, прецедентні висловлювання, часті прийоми діалогізації та інтимізації тощо [4, с. 54]. Натомість роклірика є більш складною для сприймання. Згідно з вимогами цього жанру, тексти пісень мають власне коло образів і специфічні сюжетно-композиційні параметри. У репертуарі рокових виконавців простежується широкий спектр мотивів: від філософських до соціальних, а їхні подекуди відверто провокативні вірші часто відлякують поверхових слухачів. Ліричний герой рокпісень – людина із сильним характером, борець, категорично налаштований на пошуки справедливості у світі [3, с. 151]. Як буде показано нами далі, у поезіях В. Винника можемо спостерігати органічний сплав перерахованих художніх ознак.

Для дослідження текстів автора нами було використано методику О. Малахової [2], котра пропонує аналізувати пісенну лірику через сис-

тему т. зв. просторово-контекстних та змістотвірних «маркерів». Перші не належать до галузі літературознавства та формуються під впливом обов'язкових для становлення будь-якої особистості зовнішніх історичних, культурних, вроджених (генетичних) чинників (цей блок містить також відомості про появу й місце поезії в контексті соціально-історичного розвитку суспільства). Другі становлять основу пісенної лірики і поділяються на: 1) ідейно-тематичні (мотив, субмотив, ідея), що відповідають за наповнення віршового тексту сенсом, тобто вказують на те, про що йдеться у творі та з якою метою автор ужив подану інформацію; 2) сюжетно-композиційні, що конкретизують вектор розгортання у тексті мотиву та скеровують увагу слухачів у певне подієве русло; 3) образно-культурологічні (образ, образ-символ, архетип, ліричний герой), які спираються на зв'язок із естетичними, матеріальними й сучасними національної культури минулого і сучасності; 4) версифікаційні (ритм, рима, строфіка тощо) – найтісніше пов'язані з музикою та 5) мовностилістичні (епітет, метафора, порівняння, тавтологія, анафора, епіфора і т. д.), що відповідають за лексичне наповнення пісень.

Проаналізовані нами тексти належать до чотирьох музичних альбомів гурту «МЕРІ»: «Мерідіани» (2007), «Війни в прямому ефірі» (2010), «Кулями любов» (2014) та «Я Z України» (2016). Всі вони, за винятком трьох («Годинник», «Біла ріка» та «Колір чорний»), написані лідером гурту В. Винником та за часом створення охоплюють приблизно десятирічний період.

Головною темою пісенних текстів митця, як у своїх інтерв'ю любить зазначати він сам, є любов у всіх її проявах. Переважна більшість пісень В. Винника присвячена складним перипетіям стосунків між чоловіком і жінкою, проте надзвичайно вагомий пласт становлять і патріотичні пісні з їх традиційними мотивами любові до рідної землі та подекуди гострою соціальною проблематикою («Сестра», «Я Z України», «Незнайомий мій брат», «На шматки», «Падала зоря», «Слово Війна»). Знаходимо у збірці «90/60/90. Без імен» також і гумористичні («Не Віталік», «План», «Таблетки», «Миколай», «Молоді мами») та медитативні («Зерна», «Victoria») тексти. Сюжетно-композиційна побудова проаналізованих віршів переважно ґрунтується на принципі поетичного паралелізму.

Основна увага в поезіях В. Винника акцентована, природно, на постаті ліричного героя. Його образ варіюється залежно від тематики твору. У піснях про кохання – це переважно доволі іронічний персонаж, який цілеспрямовано уникає серйозних стосунків із жінками («Пані», «Miss», «Не люблю», «Ніжно» та ін.), хоча трапляються й глибокі вірші з експлікацією зворушливих переживань («Прощатися», «Помри, тільки не сьогодні», «Coda» тощо). У медитативних текстах ліричний герой постає в образі зрілої, мудрої особистості зі сформованими життєвими цінностями та ідеалами; у громадянських – щиро ратує за мову, країну, національну ідентичність. При цьому еволюція образу ліричного героя від ранніх пісенних текстів до пізніх практично не прослідковується. Щоправда, варто відзначити, що в альбомі «Я Z України», створеному вже в умо-

вах воєнного часу, значно більше пісень на злободенну тематику, ніж у попередніх, відтак переважає і відповідний тип наратора.

Якщо говорити про версифікаційні маркери поезії В. Винника, то незважаючи на те, що для сучасної української пісенної лірики характерним є превалювання двостопних розмірів, у ній переважають тристопні, насамперед анапест («Меридіани», «Не люблю», «Незнайомий мій брат», «Таблетки», «Сестра», «Не дзвони», «Миколай» і т. д.) і амфібрахій («Ромео», «Прощатися», «Не Віталік», «З днем народження», «Goodbye, Russia» та ін.), хоча періодично використовуються і ямб («Змія», «Лялька», «Вокзали», «Падала зоря», «Miss»). Римування – головним чином, із неточною римою, рідко – перехресне («Не люблю», «Малишка», «Не дзвони», «Музика рок»). Найчастіше вірші поєднують різні способи римування, як, приміром, «Сестра», де маємо і суміжний, і наскрізний, і перехресний різновиди. В одному випадку присутня також внутрішня рима («Падала зоря»).

Практично у кожній поезії маємо епаналепси – різного роду повтори, головним чином це анафора, приміром:

Місто семи вітрів,
Місто вічних надій,
Місто сирих дощів,
Допоки ти є, я твій [1, с. 169].

або:

Ти мені пробач, я колись
народився в своїй країні.
Ти мені пробач, я живу
ніби вдома, але як емігрант.
Ти мені пробач за забуті пісні
і сльозу на каліні.
Ти мені пробач, незнайомий мій брат
[1, с. 184].

чи:

Вокзали її ковали,
Вокзали не відпускали,
Вокзали все обіцяли,
Вокзали неправду казали [1, с. 182].

Серед тропів на першому плані метафора. Іноді В. Винник звертається до «стертих» її різновидів (наприклад, «Знову місяць блукає зоряним небом» [1, с. 184], «Але часу літ не зітре їх слід» [1, с. 219] тощо), але здебільшого його тропіка свіжа і яскрава. При цьому помітна схильність автора до воєнної метафори («Місто веде війну, // Відбиває атаки часу» [1, с. 169], «Місто темних ночей, // Які завоює світанок» [1, с. 170], «Весна наступає на мою країну» [1, с. 194], «І кулями любов діравить серце» [1, с. 203], «Та пробивають навиліт // Кулі їхнього зла наші серця» [1, с. 229]). Дуже часто застосовує автор такий різновид метафори, як уособлення («Сонце нового дня // Зміє минулий бруд» [1, с. 170], «Біжать проводами найкращі слова» [1, с. 194], «Минуле пробач, // Йому самому незручно, напевно» [1, с. 195], «Весна розкаже, як жити далі» [1, с. 195], «Вітер спогадом силе в душу» [1, с. 206], «А над ними й над нами небо плаче зірками» [1, с. 219], «Але навіть у снах силе на рани сіллю // Це коротке, як постріл, слово Війна» [1, с. 229], «Твій голос не живе в телефоні, // Твій запах забра-

ла весна» [1, с. 230], «Твої есемеси і смайли // Зів'янули в моїх руках» [1, с. 230]).

Значно рідше, але використовує В. Винник і синекдохи («Неба торкались крилами» [1, с. 216], «...столиця // жовто-блакитної країни» [1, с. 217]), гіперболи («Часом треба просто, певно, вмерти, // Щоб тебе побачити, кохана» [1, с. 203], «І можна зірок торкатись руками» [1, с. 220], «А навколо сліз солена ріка» [1, с. 229]), а також перифрази та евфемізми («І втикаються вилки в розетки, // Одним словом – любов» [1, с. 188], «Куля перетворила в минуле, // Перетворила нас» [1, с. 203], «Ні ви, ні я не проти // Замкнути коло знов» [1, с. 222], «Тепер ти Ангел, // Ти бачиш усе і всіх, // Тепер ти Ангел, // І крила твої, як сніг» [1, с. 205]).

Серед улюблених стилістичних фігур автора варто насамперед виділити риторичні питання («Ну, як це сказати словами?» [1, с. 171], «Скільки повзати ще нам, а не літати?» [1, с. 184], «Чому так важко рушати з місця // Й на електронні чекає вісті?» [1, с. 187], «Ну, що це сказати?» [1, с. 196], «Хто заплаче за ними, такими живими? // Хто заплаче за ними, хто згадає про них?» [1, с. 219], «Скільки їх таких, живих?» [1, с. 219], «Де ми будемо завтра?» [1, с. 227], «Хто скаже, що буде з нею, що буде з нами?» [1, с. 227]) та апострофи («І для чого приходиш з далеких тих днів?» [1, с. 184], «Ти хочеш знати? Напевно, хочеш. // Кого я бачив цієї ночі?» [1, с. 186], «Ти питаєш, сестра, як тут у хаті?» [1, с. 196], «Послухайте, Miss, // Можливо, ми знайдемо компроміс?» [1, с. 221]).

Лексика аналізованих текстів проста, розмовна. Як засоби урізноманітнення свого поетичного словника автор іноді використовує сленг («Зірвало одяг і дах» [1, с. 211], «...усі навколо на нервах» [1, с. 211], «Що за кончений рингтон?» [1, с. 209], «Твої очі зелені, як бакс» [1, с. 213]), жаргонізми («Наша любов в законі» [1, с. 204]) та іншомовну лексику («Open your eyes» [1, с. 162], «Don't love you» [1, с. 175], «Good bye, Russia!» [1, с. 230], «Kiss на біс» [1, с. 158]).

Насамкінець варто виділити кілька випадків вдалої мовної гри («Все буде не так, як все» [1, с. 163], «І на стіні колгоспник каже «все пучком» // І кожен день розпочинається Гімном» [1, с. 218], «І здавалось тоді, що це ми, а не нами» [1, с. 220]), неординарних індивідуально-авторських тропів («Розвели річки під мостами» [1, с. 153], «А ти наносиш на мене свої меридіани» [1, с. 155], «Перевірили, чи є у неба дно» [1, с. 159], «...не кажи мені скільки, // Цих безмежних секунд разом випало нам» [1, с. 229]), а також звукопису:

Змія

Твоя отрута – це круто.
Такі малюнки по шкірі.
Ти вигинаєш так вміло своє тіло.
Так легко гіпнотизуєш,
Сліди на піску малюєш.
І вже напевно знаєш,
Для чого кусаєш [1, с. 160].

Висновки і пропозиції. Як можна побачити зі сказаного, вірші В. Винника здебільшого створені у руслі панівних для сучасної пісенної української лірики тенденцій. Їх особливість полягає у гармонійному поєднанні жанрових

ознак естрадно-популярних та рокових піснених текстів. Поряд із тим, проаналізовані поезії виявляють доволі високий рівень обдарованості автора, що проявляється в оригінальній інтерпретації вже усталених прийомів і засобів співаної лірики.

Запропонована стаття не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Так, поза увагою залишилися тексти, написані В. Винником вже після виходу у світ його останнього альбому «Я Z України». Вважаємо, що вони цілком можуть стати матеріалом для наступних розвідок у накресленому напрямі.

Список літератури:

1. Винник В. 90/60/90. Без імен. Львів, 2017. 236 с.
2. Малахова О. Естетичний код сучасної пісенної лірики (кінець XX – початок XXI століть) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.00.06. Київ, 2015. 20 с.
3. Малахова О. Жанри пісенної лірики як відображення естетичного ставлення людини до дійсності. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія : Філологічні науки.* 2014. Вип. 4.13. С. 148–153.
4. Панченко В. Песенный текст vs текст поэтический. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* 2016. № 21. Т. 1. С. 54–56.

References:

1. Vynnyk, V. (2017). 90/60/90. Bez imen [90/60/90. Without names]. Lviv, 236 p.
2. Malakhova, O. (2015). Estetychnyi kod suchasnoi pisennoi liryky (kinets XX – pochatok XXI stolit): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.01.06 [Aesthetic Code of the Contemporary Song Lyrics (End of the XX – Beginning of the XXI Centuries)]. Kyiv, 20 p.
3. Malakhova, O. (2014). Zhanry pisennoi liryky iak vidobrazhennia estetychnoho stavlennia liudyny do diysnosti [Genres of Song Lyrics as a Reflection of Man's Aesthetic Attitude to Reality]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnogo universytetu imeni V.O. Sukhomlyns'koho. Seria: Filolohichni nauky*, issue 4.13, pp. 148–153.
4. Panchenko, V. (2016). Pesennyi tekst vs tekst poeticheskiy [Song Lyrics vs Poetic Lyrics]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seria: Filolohia*, no. 21, vol. 1, pp. 54–56.